

випускники, колишні активні учасники наукових експедицій, продовжують спеціалізуватися у вибраній галузі науки.

Висновки. Жоден заклад освіти не може навчити свого випускника всього, дати рецепти на всі випадки. Але він може й зобов'язаний озброїти випускника передовим досвідом і методологією наукового пізнання, що дасть йому змогу за потреби засвоювати нову інформацію, доповнювати знання і розширювати свій світогляд.

Література

1. Кривульченко А. І. Курсові та дипломні роботи з географічних дисциплін: Методичні вимоги та поради для студентів вищих навч. закладів / Кривульченко А. І. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2004. – 52 с.
2. Криловець М. Г. Організація наукової підготовки студентів магістратури за спеціальністю географія / М. Г. Криловець // Вісник Київського міжнародного університету: Серія: Педагогічні науки. – Київ, 2006. – Вип. 9. – С. 133-147.
3. Криловець М. Г. Шляхи поліпшення науково-дослідницької роботи студентів-географів / М. Г. Криловець // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії: Зб. наук. праць. – Харків, 2001. – Вип. 2. – С. 16-18.
4. Олійник Я. Б. Організація наукової роботи студентів та аспірантів на географічному факультеті / Я. Б. Олійник, В. О. Шевченко // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії: Зб. наук. праць. – Харків, 2001. Вип. 2. – С. 9-11.
5. Шут М. І., Сергієнко В. П., Касперський А. В. Методичні вказівки до підготовки, виконання і захисту кваліфікаційних (дипломних) робіт / М. І. Шут, В. П. Сергієнко, А. В. Касперський – К.: НПУ, 1999. – 37 с.

Стаття надійшла до редакції 10.11.2010 р.

УДК 378.978.126

Мозгальова Н. Г.

*кандидат пед. наук, доцент
НПУ імені М. П. Драгоманова*

НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ УСПІШНОЇ ОСОБИСТОСТІ ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

У статті на основі вивчення теоретичного і практичного матеріалу розкривається сутність, зміст і основні характеристики науково-дослідної діяльності студентів вищих навчальних закладів освіти; обґрунтовано її роль у формуванні успішної особистості майбутніх вчителів музики.

Ключові слова: науково-дослідна діяльність, успішна особистість вчителя музики, інструментально-виконавська підготовка.

В статье на основе изучения теоретического и практического материала раскрывается содержание и основные характеристики научно-исследовательской деятельности студентов; обосновывается её роль в формировании личности учителя музыки.

Ключевые слова: научно-исследовательская деятельность, учитель музыки, инструментально-исполнительская подготовка.

In clause on the basis of studying a theoretical and practical material the maintenance and the basic characteristics of research activity of students reveals. its role proves in formation of the person of the teacher music.

Keywords: research activity, the teacher of music, instrumental-performing preparation.

Постановка проблеми. Зростання вимог до фахової підготовки учителя музики вимагає якісно нового теоретичного та методичного забезпечення студентської науково-дослідної діяльності в умовах вищого педагогічного навчального закладу. Успішне оволодіння навичками наукового дослідження допоможе майбутнім учителям музики органічно включитися в педагогічну діяльність і відразу розпочати практичне застосування набутих наукових знань у загальноосвітній школі. Дана проблема всебічно і ґрунтовно висвітлена у дослідницьких працях М. О. Байдан, Г. Т. Кловак, М. Н. Князян, А. А. Лебедева, В. Г. Нелопасової, О. П. Рудницької, О. М. Семенов, В. І. Шахова, О. П. Щолокової та ін.. Студіювання наукових джерел і практичного досвіду підтверджує: дослідження даного питання пов'язане з пошуками нових підходів до якісної фахової підготовки майбутнього вчителя до роботи в загальноосвітніх закладах різного типу, формування його дослідницької компетенції, наукового мислення, наукової професійної етики, особистісних якостей тощо. Мета статті – обґрунтувати роль науково-дослідницької діяльності у формуванні успішної особистості вчителя музики.

Звернення до об'єктивного історичного аналізу студентської наукової діяльності вищих педагогічних навчальних закладів України, вивчення досягнень сучасної української і світової педагогічної думки щодо проблем підготовки майбутнього учителя до дослідницької діяльності дасть змогу якісно оновити й удосконалити зміст інструментально-виконавської підготовки майбутніх вчителів музики.

Аналіз досліджень. Корені дослідницької педагогічної діяльності сягають ще часів Відродження (М. Квінтіліан), епохи реформації (Я. Коменський, І. Песталоцці, Ж.-Ж. Руссо), а також кінця 19-початку 20 століття (А. Дістевберг, Г. Кершенштейнер, Я. Корчак, А. Макаренко, В. Сухомлинський та ін..). Для згаданих учених проблема підготовки майбутнього учителя до дослідницької діяльності набуває надзвичайної ваги, що підтверджується наступними твердженнями: «Без прагнення до наукової роботи, учитель неминуче підупадає під владу трьох педагогічних демонів: механічності, рутинності, банальності. Він дерев'яніє, кам'яніє, опускається..... без постійного прагнення до науки його діяльність утрачає ту одухотвореність, без якої все навчання перетворюється на суспільну муштру і дресирування» (А. Дістевберг); «діяльність вихователя-це постійний пошук істини, творче дослідження кожного педагогічного явища»(Я. Корчак); «знання повинні отримуватись не з книг, а тільки на основі самостійно проведених досліджень» (Г. Кершенштейнер); «дослідження педагогічних явищ повинно стати обов'язковою і найважливішою складовою діяльності вчителя-практика» (А. Макаренко).

Виклад основного матеріалу. З-поміж широкого кола дослідників, котрі внесли вагомий вклад у детальне дослідження і впровадження науково-дослідної діяльності в практику підготовки майбутнього вчителя необ-

хідно виділити видатного педагога В. Сухомлинського, у шкільній практиці якого науково-дослідна робота посідала провідне місце. Підтвердженням цього є відоме положення вченого «Якщо ви хочете, щоб педагогічна робота приносила вчителю радість, щоб повсякденне проведення уроків не перетворилося в нудну, одноманітну повинність, ведіть кожного вчителя на щасливу стежинку дослідження» [1с.471]. На особливу увагу заслуговують визначені видатним педагогом напрями дослідницької роботи майбутнього вчителя в школі, зокрема: початкова діагностика вивчення особистості школяра; складання педагогічної характеристики учня під час навчання в школі; вивчення сім'ї дитини (взаємин, що панують у ній, інтелектуальної атмосфери тощо); вивчення різноманітних педагогічних фактів, пов'язаних із розвитком школяра; підсумкова діагностика (аналіз і узагальнення педагогічних досягнень, використання методів статистичної обробки даних, висновки). Видатний педагог мав і своє бачення методики формування дослідницьких умінь учителя, в основі якої творча ініціатива, дух творчого пошуку, які найкраще розвиваються у спільному з учнями сприйнятті навколишнього світу; прагнення до вдосконалення через самоосвіту та виховання особистісних рис; створення власної творчої лабораторії та технології педагогічної праці.

Слід зазначити, що педагогічні ідеї та досвід відомих педагогів практиків щодо важливості дослідження в роботі вчителя загальноосвітньої школи знаходять своє відображення в роботах молодих науковців. З огляду на очевидну значущість даної проблематики в сучасному науковому просторі питанням, пов'язаним з науково-дослідною роботою майбутнього вчителя приділяється усе більше уваги учених різних педагогічних галузей.

В науковій літературі в структурі педагогічної діяльності зустрічається декілька визначень дослідницької діяльності студентів: «науково-дослідна робота», «навчально-дослідницька робота», «самостійна-дослідницька робота», «учбова – науково-дослідницька робота». Кожна з них є важливою складовою фахової підготовки майбутнього вчителя, яку характеризують сукупність взаємопов'язаних сутнісних орієнтацій, дослідницьких знань, умінь, навичок і досвіду роботи, потрібних для здійснення успішної педагогічної діяльності [2,198]. Порівняльна характеристика провідних наукових позицій (М. О. Байдан, Г. Т. Кловак М. О. Князян, А. А. Лебедев, В. Г. Нелопасова, О. М. Семенов, О. І. Шахов та ін.) відповідно компонентів та етапів розгортання дослідницької роботи дозволяє діяти висновку, що це є діяльність пізнавального характеру, яка врегульовується за допомогою комплексу дій, що віддзеркалюють провідні шаблони пошукової роботи: висунення проблеми, завдань і гіпотези; теоретичний аналіз наукових джерел; аргументації авторського підходу до вивчення проблеми, підбір методів дослідження; організація експерименту; аналіз, узагальнення, формулювання висновків.

В багатьох дослідженнях приналежність дослідницької роботи студентів до навчальної чи наукової визначається за формою участі студентів у навчальному процесі або позанавчальній діяльності. Так, у дослідженні М. А. Байдан навчально-дослідницька робота студентів визначається як комплексна система інтенсифікації навчального процесу за допомогою впровадження в усі види навчальної роботи елементів наукової праці, спрямованих на підвищення якості підготовки майбутнього вчителя. Заслуговує на увагу обґрунтування дослідником особливостей і принципів науково-дослідної роботи, яка трактується як комплексна система участі студентів у поза навчальних формах наукової праці, заснована на принципах самостійності, добровільності, зацікавленості, спрямована на поглиблення творчих, професійних якостей студентів, що виховує резерв учених-дослідників, учених-педагогів [3]. Певної уваги заслуговує підхід до означеної проблеми Г. Т. Кловак, згідно якого студентська науково-дослідна робота є діяльністю, яка спрямована на набуття знань технології педагогічного дослідження під безпосереднім керівництвом викладачів-науковців. Зміст і структура науково-дослідної роботи забезпечується послідовністю застосування її засобів відповідно до логіки і послідовності навчального процесу від курсу до курсу, від кафедри до кафедри, від однієї дисципліни до іншої, від одних занять до інших, від поступового зростання обсягу знань та складності набутих студентами знань, умінь і навичок у процесі виконання ними наукової роботи [4].

Аналіз наукових тлумачень різних видів дослідницької діяльності студентів дозволив зробити висновок, що науково-дослідна робота, навчально-дослідна робота і самостійна-дослідницька робота взаємодоповнюють одна одну. В контексті інструментально-виконавської підготовки майбутнього вчителя музики вважаємо доцільним використовувати термін науково-дослідна робота під якою розуміємо пізнавальну діяльність студентів в галузі виконавського мистецтва, результатом якої є певний рівень сформованості дослідницьких умінь і навичок, спрямованих на отримання якісного наукового результату, який можна оформити у доповідях, рефератах, наукових статтях. Варто наголосити, що науково-дослідна робота вимагає постійної копійкої розумової праці, формування таких вольових якостей, як наполегливість, уміння подолати перешкоди, здатність до саморозвитку, внутрішнього прагнення до пізнання нового і більш повного виявлення і розвитку власних інтелектуальних можливостей, а також потреби у визначенні власного «науково-методичного обличчя»: дивергентного мислення, аргументовано доказових суджень, спеціальної термінології, використання якої вимагає особливої точності, наявності міркувань, обґрунтування висновків, стислості, лаконічності викладу матеріалу; логічної послідовності і стилістичної грамотності.

Розуміння професійної значущості і необхідності науково-дослідної діяльності для майбутнього вчителя музики зумовило науковців мистецької

галузі (О. М. Отич, І. Е. Рахімбаєва, О. Я. Ростовський, О. П. Рудницька, Г. М. Падалка, О. П. Щолокова та ін..) визначити та обґрунтувати перспективні шляхи творчого використання прогресивних ідей удосконалення підготовки майбутніх учителів до дослідницької діяльності: орієнтація змісту підготовки студентів мистецьких факультетів на дослідницький компонент їхньої майбутньої професійної діяльності; навчально-методичне забезпечення ступеневої підготовки майбутнього вчителя музики до дослідницької діяльності; введення спеціальних навчальних дисциплін, програм, безпосередньо спрямованих на дослідницьку діяльність в школі; надання студентіві виявлення ініціативи в управлінні власною дослідницькою діяльністю (вибору теми і наукового керівника дослідження, наукової школи з початкових курсів навчання), забезпечення поступового переходу від управління з боку викладача до самоуправління студента; активне залучення студентів-майбутніх учителів до творчих, науково-дослідних лабораторій; використання комплексу педагогічно спрямованих видів науково-дослідної діяльності; організація конкурсів на краще виконання та презентацію музичного твору; виконання творчих завдань з метою створення нових підходів до музичного навчання і виховання учнів; обговорення виховної і дидактичної цінності існуючих музично-педагогічних концепцій, теорій та технологій. Варто зазначити, що особливо актуальними можна вважати творчо спрямовані підходи до організації науково-дослідної діяльності майбутнього вчителя музики, що передбачає не тільки набуття значної кількості нової наукової інформації, але й її усвідомлене її сприйняття і використання на практиці. Тобто, для підвищення якості інструментально-виконавської підготовки необхідно змістити акценти у процесі науково-дослідної діяльності на користь розуміння, усвідомлення та творчо- діяльнісної актуалізації того, що досліджується.

Крім зазначених підходів у системі організації студентської науково-дослідної роботи важливим є дотримання таких основних принципів: залучення студентів до дослідницької діяльності має бути неперервним, починаючи з першого і закінчуючи останнім курсом навчання; система роботи у ВНЗ має включати як творчу підготовку для всіх студентів, що здійснюється в навальному процесі, так і науково-дослідну роботу, що проводиться у позанавчальний час із здібними та краще підготовленими студентами; тематика наукових досліджень студентів повинна мати тісний зв'язок з науковою тематикою кафедри, лабораторії, загальноосвітньої школи, викладачів; планування науково-дослідної роботи студентів у ВНЗ має носити комплексний характер, що передбачає залучення всіх кафедр, наукових підрозділів, взаємозв'язок і взаємодоповнення всіх форм організації науково-дослідної роботи студентів; система організації науково-дослідної роботи має включати такі її ефективні форми, які б дозволяли об'єктивно відбирати та сприяти розвитку обдарованої студентської молоді; ефективна організація дослідницької діяльності має передбачати систему стимулювання студентів

і викладачів які беруть активну участь і у її проведенні – максимальне використання навчально-допоміжної бази університету (науково-дослідних і навчальних лабораторій, центрів творчості та ін.).

Зрештою, організація різноманітної за змістом і формою науково-дослідної діяльності дозволить, на наш погляд, реалізувати особистісно орієнтований підхід до студентів-музикантів, стимулювати їх мистецькі інтереси та виконавські уподобання, розвивати різні дослідницькі вміння тощо. Адже і процес, і зміст даного виду діяльності виступає тим фактором, що спонукає майбутнього вчителя музики проявляти пізнавальну та пошукову активність, отримувати задоволення від набуття нових знань та вивчення невідомих музичних творів, а також можливості їх використовувати у практичній діяльності. Сучасний досвід організації науково-дослідної роботи на мистецьких факультетах свідчить, що найбільш розповсюдженими формами науково-дослідної діяльності є наступні: пошук і вивчення додаткової літератури; конспектування, складання тез; кодування інформації через складання схем, таблиць, графіків; написання рефератів, доповідей, звітів, оглядів; виступи з повідомленнями на семінарських заняттях; самостійне ознайомлення з маловідомими творами стародавніх і сучасних композиторів, та їх презентація перед студентською аудиторією.

Аналіз і узагальнення різноманітних поглядів та підходів, вітчизняного і світового досвіду підготовки вчителів музики дозволяє окреслити роль науково-дослідної діяльності в підвищенні якості як професійної підготовки так і інструментально-виконавської підготовки майбутніх вчителів музики. Отже, означена діяльність дозволяє забезпечити кожному суб'єкту навчального процесу можливість розкрити свій інтелектуально-творчий потенціал, опанувати стратегіями педагогічного пошуку; потужна професійна поінформованість, ерудиція, володіння процедурами наукового пошуку, що формуються у ході науково-дослідної діяльності спричиняють високу конкурентоздатність майбутніх педагогів. Крім того, широка обізнаність у галузі інструментального-виконавства, володіння методами наукового пізнання, вміннями швидко опрацьовувати й аналізувати нову музичну і методичну інформацію, продуктивно її використовувати, обирати оптимальні педагогічні засоби її передачі учням забезпечують формування успішної особистості вчителя музики в процесі інструментально-виконавської підготовки.

Висновок. Таким чином, враховуючи багатство поглядів і підходів до визначення змісту науково-дослідної діяльності майбутнього вчителя, можна стверджувати, що саме дана проблема сьогодні набуває надзвичайної актуальності з огляду на важливе завдання, що гостро постало перед нашою країною на сучасному етапі її розвитку: розробка та формування нових наукових підходів до організації та здійснення різноманітних форм навчання й виховання, становлення і розвитку особистості вчителя, спроможного досягти успіху у різних царинах життя.

Література

1. Сухомлинський В. О. Розмова з молодим директором школи. Бесіда третя// Сухомлинський В. О. Вибрані твори в п'яти томах.-К.: Рад. шк.,1977.-Т.4.-С.471.
2. Семенов О. М. Українська культурно мовна особистість учителя [Мовознавство]/О. М. Семенов-К: «Педагогічна думка», 2007-272с.
3. Байдан М. А. Научно-исследовательская работа студентов как средство формирования их творческой активности: Дис...канд. пед. наук: 13.00.01/М. А. Байдан.- Одеса,1985.-261с.
4. Кловак Г. Т. Генеза підготовки майбутнього вчителя до дослідницької педагогічної діяльності у вищих педагогічних навчальних закладах України: автореф дис. д-ра пед. наук: 13.00.01/ Г. Т. Кловак.-К.,2004.-36с.

Стаття надійшла до редакції 18.10.2011

УДК 811.161.2'42:371.134

Мишеніна Т.

кандидат філол. наук, доцент

Криворізького державного педагогічного університету

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ З НАВЧАЛЬНИМ ТЕКСТОМ У ПРОЦЕСІ ГУМАНІТАРНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ НА ОСНОВІ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ

У статті обґрунтовується система роботи з навчальним тестом у процесі гуманітарної підготовки майбутніх філологів на основі компетентнісного підходу. Розкриваються інформаційна, активізаційна й мотиваційна функції навчального тексту; описуються форми реалізації навчального тексту.

Ключові слова: навчальний текст, гуманітарна підготовка, компетентнісний підхід, студенти філологічних спеціальностей.

В статье обосновывается система работы с учебным текстом в процессе гуманитарной подготовки будущих филологов на основе компетентностного подхода. Раскрываются информационная, активизаторская и мотивационная функции учебного текста; описываются формы реализации учебного текста.

Ключевые слова: учебный текст, гуманитарная подготовка, компетентностный подход, студенты филологических специальностей.

The article explains the system will work with academic texts in the training of future humanitarian philologists on the basis of competence-based approach. Disclosed informational, activator and motivational functions of academic texts; described forms of implementing the educational text.

Keywords: educational text, humanitarian training, competence approach, student philological disciplines.

Одним із найважливіших завдань освітянської галузі в сучасних соціально-економічних умовах є розроблення й реалізація особистісно зорієнтованої моделі педагогічної освіти, розрахованої на підготовку висококваліфікованого вчителя, здатного виявляти стійкий професіоналізм у своїй діяльності.